GODOT-RA LESVE

DRAGO JANČAR

SZEREPLŐK

FRANZ
JOSEF
FELICITA

Első felvonás

Nagy szoba. Ablak, ajtó. Ágy, mellette szék. Középen régi íróasztal, felette hosszú zsinóron zománcozott lámpaernyős villanykörte ég. Enyhén leng. Franz az ágyon ülve a csizmáját próbálja lehúzni. Két kézzel, teljes erőből. Kifulladva abbahagyja, lihegve megpihen, majd újrakezdi. Megint hiába. Megjelenik Josef.

FRANZ (*megint abbahagyja*) Hiába, nem megy.
JOSEF (*apró, óvatos léptekkel közelít hozzá*) Magam is azt hiszem. (*Megáll.*) Sokáig küzdöttem ezzel a gondolattal, légy észnél, Josef, mondtam, még nem próbáltál ki mindent. És elölről kezdtem a küzdelmet. (*Dideregni kezd.*)
FRANZ Te fázol.
JOSEF Egy kicsit tényleg fázom.
FRANZ Tornássz egyet.
JOSEF (*nehézkes mozdulatokkal tornázni kezd*) Lent a kapualjban csináltam néha egy-két térdhajlítást. Vagyis inkább kinyújtóztam időnként, mivel többnyire guggoltam. Egészen elgémberedtem abban a huzatban.
FRANZ Jó, hogy nem látott meg valaki.
JOSEF Nagyon vigyáztam.
FRANZ A végén még elvertek volna.

JOSEF Mindig azért nem szoktak elverni.
FRANZ Ha meglátják, hogy térdhajlításokat csinálsz egy idegen kapualjban, akkor biztos, hogy elvernek. Nincs az az isten, aki megment a veréstől.
JOSEF Miért kell mindig nekem ott kuksolnom a kapualjban? Olyan pocsék ott a kukák mögött. Huzat van, és én reumás vagyok.
FRANZ Ne a szolgálatra panaszkodj, ha elvernek, amiért tornagyakorlatokat végzel egy idegen kapualjban.
JOSEF Nem is vertek el!
FRANZ De elverhettek volna, amilyen elővigyázatlan vagy.
JOSEF Az elővigyázatosság annyit ér, mint a szenteltvíz.
FRANZ Már megint panaszkodsz?
JOSEF Nem panaszkodom.
FRANZ Dehogyisnem.

Josef sértődötten elhallgat, Franz tovább küszködik a csizmájával.

FRANZ Nem bírom lehúzni a csizmám.
JOSEF Már miért akarnád lehúzni.
FRANZ Mert tör.
JOSEF Felhólyagzott a lábad?
FRANZ Nem felhólyagzott, hanem feltörte. A csizma. Elaludtam csizmástul, és feltörte a lábam.
JOSEF Alvás közben?
FRANZ Alvás közben, igen! Még sohasem hallottál olyat, hogy valakinek a csizma alvás közben feltörte a lábát?
JOSEF Nem.
FRANZ Akkor most hallasz. Kérdezd meg akármelyik katonát, mikor kap hólyagot a lábára. A hólyag mindig később keletkezik.
JOSEF Menetelés után, hát persze.
FRANZ Vagyis később.
JOSEF Lehet, hogy álmodban meneteltél.
FRANZ Ide hallgass. Hova akarsz kilyukadni tulajdonképpen, most hogy itt vagy végre a jó meleg szobában? A világ valóságos, és a csizma valóban töri a lábam.
JOSEF Mert.
FRANZ Mit „mert"?
JOSEF A világ valóságos, *mert* a csizma valóban töri a lábad.
FRANZ Miért? Nem ezt mondtam?
JOSEF Te azt mondtad, *és*.
FRANZ (*ingerülten*) Miért ne mondhatnám azt, hogy *és*? Itt talán tilos *ést* mondani? Hol van az előírva, hogy *mert*et kell mondani *és* helyett?

JOSEF Úgy hiszem, ez nem előírás kérdése.
FRANZ Ez erkölcsi kérdés. Behozlak ide a melegre, nehogy teljesen tönkretegyen a huzat meg a reuma odalent a kapualjban, te meg elkezdesz panaszkodni. Meghívlak ebbe a szép kis szobába, te meg azt állítod, hogy nem tör a csizmám, hogy én csak úgy álmodtam az egészet. A kisujjamat nyújtom, és te az egész kezemet akarod.
JOSEF (*csillapítja*) Jól van, no. Ne haragudj. Nem mondom többé, hogy *mert*.
FRANZ Én sohasem megtörni akarom az embert, hanem meggyőzni. (*Szünet, majd nyugodtan, szinte szomorúan folytatja*). Az ellenséget is meg kell győzni, hát még a kollégánkat, akivel együtt vagyunk jóban-rosszban. Sose tudom megérteni, hogy az emberek miért nem hagyják meggyőzni magukat. Miért kell megtörni az embert, mielőtt meggyőzhetnénk?
JOSEF Azért, mert... (*elhallgat*)
FRANZ Jól hallottam?
JOSEF Jól, de ez nyelvbotlás volt... (*gyorsan jóvá akarja tenni*) A csizmád még mindig és valóban tör? Segíthetek lehúzni?
FRANZ Megtennéd?
JOSEF Szíves örömest.
FRANZ De igazán?
JOSEF Boldogan.

Franz leül az ágyra, és kinyújtja a lábát. Josef háttal Franznak a combjai közé kapja a csizmát. Franz a másik lábát Josef fenekének feszíti. Erőlködnek.

FRANZ Remélem, nem érzed megalázónak a helyzetet.
JOSEF Sohasem megalázó segíteni a bajbajutottakon.
FRANZ Bocsáss meg, kicsit meg kell hogy taszítsalak.
JOSEF Csak rajta. Semmi sem idegen tőlem, ami emberi.
FRANZ Különben sose fog lejönni. (*A csizma lejön, Josef a földre hemperedik.*) Bocsáss meg... és köszönöm.
JOSEF (*feláll, és odaadja a csizmát*) Nincs mit.
FRANZ Szívből köszönöm.
JOSEF Igazán nincs mit.
FRANZ Dehogynem.
JOSEF Ugyan.
FRANZ (*lábujjait tornásztatva*) Milyen szép is ez.
JOSEF Mikor az egyik ember segít a másikon.
FRANZ És nem tör a csizma.
JOSEF (*kinyújtózik és ásít*) És most pihenhetnénk egyet.

FRANZ Azt már nem. Nem pihenni jöttünk ide.
JOSEF Hanem?
FRANZ Hogy dolgozzunk.
JOSEF Igaz is. Godot-n.
FRANZ A Godot-ügyön.
JOSEF Godot? Lehet felőlem Godovics is.
FRANZ Vagy Godin. Vagy Godonyi.
JOSEF Vagy Godotenstein.

Franz kicsavarja a villanykörtét, az ablakhoz lép, és félrehúzza a függönyt. A szobát csak a beszűrődő utcai fény világítja meg. Franz elveszi az asztalról a távcsőt, kézen fogja Josefet, s az ablakhoz viszi. Kezébe nyomja a messzelátót. Josef beállítja magának.

FRANZ Első emelet, balról a harmadik ablak.
JOSEF A kapualjból jobban látni.
FRANZ Körös-körül rozettás díszítéssel.
JOSEF De itt kényelmesebb.
FRANZ Amelyiknél hullik a vakolat.
JOSEF Nincs büdös, és nincs huzat.
FRANZ Látod?
JOSEF (*leereszti a távcsőt*) Nem.
FRANZ Hogyhogy nem látod?
JOSEF Kívülről tudom az egészet. Amióta az eszemet tudom, ezt az ablakot bámuljuk.
FRANZ Csakhogy te eddig szabad szemmel nézted. Most pedig itt a távcső. Tizenkétszer negyvenes.
JOSEF (*megint távcsövez*) A dioptria megjárja. Csak kicsit homályosat mutat.
FRANZ (*kitépi kezéből a távcsövet*) Persze, hogy homályos! Ezt kell itt csavargatnod, hogy éles legyen.

Josef sokáig kémlel a távcsővel, és csavargatja a kereket.

FRANZ Látsz már valamit?
JOSEF Igen, most már látok.
FRANZ Mit látsz?
JOSEF Sötétséget.
FRANZ Meg kell várnunk, míg felgyújtja a villanyt.
JOSEF Nem emlékszem, hogy valaha is felgyújtotta volna.
FRANZ Majd felgyújtja, nyugodt lehetsz. Hiszen erre várunk, nem igaz?

JOSEF Ahhoz nem kell távcső, hogy meglássuk, mikor lesz világos az az ablak.
FRANZ Távcsővel jobban lehet látni.
JOSEF Az ablakot?
FRANZ Nemcsak azt. Mindent. Még annál is többet. Be lehet látni, be a szobába.
JOSEF Látni lehet, mit művel a lakásban.
FRANZ Mire készül.
JOSEF Mit forral.
FRANZ Mit rejteget.
JOSEF Mit akar.
FRANZ Mindent, de mindent látni lehet.
JOSEF És hallani nem?
FRANZ Hallani is, de az egy másik hatáskör.
JOSEF Mindjárt gondoltam.
FRANZ Mit gondoltál már megint?
JOSEF Hogy mások is dolgoznak rajtunk kívül, bár ebben nem vagyok biztos.
FRANZ Talán kezdjelek el megint győzködni?

Franz behúzza a függönyt, visszacsavarja az égőt.

JOSEF Mit is akartam mondani?
FRANZ Törd egy kicsit a fejed.
JOSEF Tudom már. Éhes vagyok.
FRANZ Már megint?
JOSEF Hiszen még egyszer sem voltam.
FRANZ Te mindig éhes vagy.
JOSEF Engem nem kell győzködni. A jóllakott nem érti az éhezőt. Uram, szánjon meg egy kicsit.
FRANZ Ha jól meggondolom, kicsit valóban szánlak, Josef elvtárs. Az a hideg kapualj, az az átható huzat.
JOSEF Meg az éhség.
FRANZ Ha jól meggondolom, neked gyógyfürdőbe kéne menned, nem pedig Godot-ra lesni.
JOSEF A gyógyfürdő nem enyhíti az éhséget. Az a reumára jó.
FRANZ Igaz. Bevallom, már-már meghatódtam. Figyeld meg ezt a humanitárius gesztust. (*Franz az ágynál lévő asztalhoz megy, amelyen tányér van felszeletelt szalámival és kenyérrel, majd megkínálja Josefet.*) Parancsolj, Josef elvtárs, terülj-terülj asztalkám.
JOSEF Köszönöm, Franz elvtárs, igazán nem szükséges.

FRANZ Dehogyisnem.
JOSEF Ugyan, dehogy.
FRANZ Nincs abban semmi megalázó, ha az ember éhes.

Franz fog egy szelet szalámit, odaviszi Josefhez, és udvarias mozdulattal odakínálja. Josef kissé meghajol, s két ujjal elveszi. Franz termoszt vesz elő a kabátjából, lecsavarja a tetejét, tölt, és odakínálja.

FRANZ Tessék.
JOSEF Köszönöm.

Franz megy, és hoz még egy szelet szalámit. Úgy adja Josef szájába, mint az ostyát.

FRANZ Tessék, tessék.
JOSEF Köszönöm, köszönöm.

Franz tölt egy pohár pálinkát, és fog egy harmadik szelet szalámit. Josef két ujjal veszi el. Franz a pálinkát is odakínálja neki, de Josef mindkét keze foglalt. Franz mutatja, hogy kapja be a szalámit, Josef így is tesz, majd elveszi a poharat. Saját poharát Franznak adja. Mindketten megszagolják az italt, és elfintorodnak. Poharat cserélnek.

JOSEF Pardon.
FRANZ Pardon.

Franz odaviszi neki a teli tányért, Josef mohón fal.

JOSEF Köszönöm a bizalmat.
FRANZ Igazán semmiség.

Franz ledől az ágyra, és elégedetten figyeli Josefet.

FRANZ Jó érzés segíteni a bajbajutottakon. Mióta nem ettél?
JOSEF Már a második napon elfogytak a szendvicseim.
FRANZ Túl mohó voltál.
JOSEF De teám még volt. (*Eszik, majd hirtelen megered a szava.*) Ott álltam a kapunál. Egy résen át, a kapu egy repedésén keresztül egyenesen odaláttam az ablakára annak a... Godowskinak...
FRANZ Godot.

JOSEF Godonyi. Éjszaka jó volt, mert nem kellett azon a résen kukucskálni, sétálhattam a kapualjban, nappal meg elbújtam a kukák mögé.
FRANZ Te nem vagy normális. Azt képzeled, hogy ezek nappal találkoznak?
JOSEF Kicsodák?
FRANZ Hát ezek. Ez a banda. Az ellenzék.
JOSEF Azt mondtad, hogy egyedül van, hogy bezárkózott a szobájába, engedély nélkül.
FRANZ Előbb egyedül van, aztán majd jön a bandája. Tudom tapasztalatból.
JOSEF Tényleg?
FRANZ Tényleg.

Hallgatnak.

FRANZ Patkányokkal nem találkoztál ott a kukák mögött?
JOSEF Eggyel sem, elvégre volt patkányirtás... azazhogy... meg kell mondanom, hogy rémesen hanyag népek laknak ebben a házban, teljes a rendetlenség. Minden este leklaffogott a papucsában valami nő, odaklaffogott, és kiöntött salátát, makarónit, hagymát, amit csak el lehet képzelni. De nem ám a kukába. Csak úgy, a kuka mellé.
FRANZ Egyenesen a földre? Micsoda rendetlenség!
JOSEF Fenét a földre, egyenesen énrám. Mivelhogy ott guggoltam a kukák mögött, nehogy meglássák, amint megfigyelést tartok. És nem sikerült mindig félrehúzódni.
FRANZ Még szerencse, hogy nem gulyáslevessel öntöttek nyakon.

Josef sértődötten hallgat.

FRANZ Na, mi baj? Csak folytasd... mi történt azután?
JOSEF Semmi sem történt.
FRANZ Csak nem sértődtél meg a gulyás miatt?

Josef konokul hallgat.

FRANZ Miért, mit mondtam?... Eridj már, egy kis gulyás ide vagy oda. Sursum corda, Josef elvtárs.
JOSEF Semmi sursum corda. Nekem reumám van, én nekem kellett ott állnom a huzatban. Neked nincs reumád, és te itt fent voltál a melegben. Annyit feküdtél az ágyon, hogy felhólyagzott a lábad.
FRANZ Az élet útjai kifürkészhetetlenek. Valaki mindig fent van, valaki

mindig lent. Amióta világ a világ. C'est la vie. A világ valóságos, a csizma valóságos.
JOSEF Egyszer igazán cserélhetnénk. Enyém volna a csizma, tiéd a valóságos világ.
FRANZ (*átöleli a vállát*) Aki a csizmát viseli, azé a felelősség, ezt meg kell értened. A felelősség pedig súlyos... A csizma meg a felelősség között pedig ott az ember esendő sorsa, az ő, hogy is mondjam, halandó és törékeny mivolta. (*Elereszti Josefet, és felhúzza a csizmáját.*) És most... a bizalomért bizalom jár. Mondd meg nekem, de ízibe: valóban egy falatot sem ettél?

Josef nemet int.

FRANZ Egy morzsát sem?
JOSEF Csak egy kis teát.
FRANZ (rosszkedvűen) Ne mérgesíts! Jól tudod, hogy a teát isszák és nem eszik. És azt is jól tudod, hogy ennyi ideig csak teán nem bírja ki az ember.

Josef maga elé mered.

FRANZ (*megint nyájasabban, bátorítón*) Előttem nem kell titkolódznod.
JOSEF (*tétovázva*) Ettem... de csak pár salátalevelet... mert abban sok a vitamin.
FRANZ A kukából, vagy abból, ami mellé hullott?
JOSEF Abból.
FRANZ Merthogy vitamindús.
JOSEF Azért.
FRANZ Gusztustalan.
JOSEF Teával leöblítettem.
FRANZ A salátát? Teával? Persze, persze, gusztustalan. Nem mondom, jól feltaláltad magad. A nyomozás során az embernek leleményesnek kell lennie. Csak azt nem értem, hogyhogy nem láttál patkányt. Ahol gulyás van, ott patkánynak is kell lennie.
JOSEF Nem volt se gulyás, se patkány.
FRANZ Ne kötözködj!
JOSEF Én az igazságért harcolok.
FRANZ Jó, akkor makaróni volt meg egér.
JOSEF Nem volt egér.
FRANZ Miért nem?

JOSEF *Mert* nem.
FRANZ Egy egér biztosan volt. Egy icipici egérke.
JOSEF Nem volt.
FRANZ Jó, ha nem, akkor nem. De azért etted a salátát a kukából.
JOSEF Leöblítve.
FRANZ És elvertek, mert tornagyakorlatokat csináltál egy idegen kapualjban.
JOSEF Nem vertek el.
FRANZ De elverhettek volna.
JOSEF Vagy én őket.
FRANZ Te őket? Te?
JOSEF Igen, én.

Zene. Súlyos, végzetes ária női hangra. Mindketten elhallgatnak, fülelnek.

FRANZ Psszt.
JOSEF Mit pisszegsz?

Franz int Josefnek, bújjon el, Josef leguggol az ágy mögé.

FRANZ Ez ő.
JOSEF Ki az az ő?
FRANZ A főbérlő. Szereti a zenét, és nagyon érzékeny a zajra.
JOSEF Én nem zajongtam.
FRANZ Néha csak úgy tesz, mintha zenét hallgatna, valójában pedig (*lábujjhegyen az ajtóhoz megy*)... valójában pedig itt áll az ajtónál, és (*hirtelen feltépi az ajtót*) hallgatózik.

Senki sincs az ajtó mögött.

JOSEF Micsoda dolog ez, hallgatózni!
FRANZ Ha én egyszer elkapom, megtudja, ki az a Franz.

Az ária elhallgat.

JOSEF De ugye nem fogod bántani szegénykét?
FRANZ Csak azt kapja, amit megérdemelt a hallgatózásért.
JOSEF Tudom már, te... igazoltatni fogod.
FRANZ Ezt már megtettem. Előbb felmutattam neki az igazolványomat. Bekopogtam, megmutattam az igazolványt (*kifordítja a zakóját*), és közöl-

tem vele, elvtársnő, mi itt fogunk dolgozni, ez hivatali kötelesség, államtitok, szobafoglalás.
JOSEF Államosítás.
FRANZ Kisajátítás.
JOSEF Földreform.
FRANZ Hogy jön ide a földreform, te tökfej. Ideiglenes lakásfoglalás. (*Az ablakhoz megy, félrehúzza a függönyt.*) Eszményi lakás a szemben lakó delikvens megfigyelésére.
JOSEF Mint amilyen ez a Godonyi.
FRANZ Godowski. És belement. Ellenkezés nélkül. Nekem nehéz ellenállni. Bár a másik lakás egy emelettel feljebb jobb lett volna. De ott valami tízgyerekes család lakik, akik azt se tudják, mi az az igazolvány. Ilyen körülmények között dolgozni!
JOSEF Kidobtak?
FRANZ Engem? Még soha.
JOSEF Meg se vertek?
FRANZ Még hogy engem? Mindig én vertem őket.
JOSEF Engem már megvertek. De mindig tévedésből.
FRANZ Mert nem hordod magadnál az igazolványodat. Igazolvány nélkül az ember nulla.
JOSEF Ki mondta, hogy nem hordom magamnál?
FRANZ Akkor mutasd!
JOSEF Milyen igazolványra gondol az elvtárs?
FRANZ A személyidre!
JOSEF (*a zsebeit tapogatja*) A csekk-könyvemet egyszer ellopták.
FRANZ Te még nem is láttál csekk-könyvet.
JOSEF Nemcsak hogy láttam, volt is csekk-könyvem.
FRANZ Bejelentetted, hogy ellopták?
JOSEF Bejelentettem, aztán visszavontam.
FRANZ Miért?
JOSEF Mert aztán megtaláltam a másik kabátomban.
FRANZ Nagyon könnyelműen kezeled a hivatalos papírjaidat, elvtárs, pedig hivatalos papír nélkül nincs igazoltatás, nincs eljárás, nincs ember.

Josef még mindig a zakóját tapogatja, leveti, kifordítja. Kezében a zakóval hirtelen az ablak felé pillant. Gyorsan odalép, kissé félrehúzza a függönyt.

JOSEF Fény!

Franz a földre veti magát, Josef ugyancsak.

FRANZ Hol?
JOSEF Az ablakban.

Franz végigkúszik a szobán, felkapaszkodik az asztalra, kicsavarja az égőt. Josef félrehúzza a függönyt, fogja a távcsövet, és az ablakhoz lopakodik.

FRANZ Vizaví?
JOSEF Vizaví. Első emelet.
FRANZ Balról a harmadik?
JOSEF Ahogy vesszük. Innen nézve egy... kettő, három... a hetedik, onnan nézve meg egy kettő, igen, a harmadik.
FRANZ A vakolat, a rozetták?
JOSEF (*elveszi szeme elől a messzelátót, és Franzra néz*) Te nem látod?
FRANZ Látom, csak káprázik a szemem... Mit bámulsz? Odanézz!
JOSEF (*feszült figyelemmel néz ki az ablakon*) Miért?
FRANZ Hülye. Fogd a távcsőt. Mit látsz?
JOSEF Ködöt.
FRANZ Tekerd a kerekét, tekerd meg.
JOSEF Hiszen tekerem... Igen, megvan.
FRANZ Na?
JOSEF Kicsit ugrál a kép... remeg a kezem.
FRANZ Mert csak teát iszol.
JOSEF Ez az... egy asztal.
FRANZ Tovább, tovább.
JOSEF Mit tovább?
FRANZ Mit látsz még?
JOSEF Mit, mit? Egy üveget. Az asztalon. Nem tudom elolvasni a címkéjét.
FRANZ Semmi mozgás? Semmi élet?
JOSEF Remeg... az asztal... az üveg is.
FRANZ A kezed remeg... Ember, hol van egy ember? Egy embert akarok!

Josef leteszi a távcsőt.

JOSEF Torkig vagyok a humanizmusoddal. A filantrópiáddal. Ha egyszer nincs ember, akkor nincs. Nem fogom kitalálni, ha egyszer nem létezik. Nincs ember, nincs patkány, nincs egér.
FRANZ Tehát... semmi?
JOSEF Semmi. Zéró. Nulla.
FRANZ Te nihilista.

JOSEF Parancsoljon, uram, itt a távcső, találja meg, ha tudja. Ha a szám hazudik, hazudik a szemem is. Akkor én hazudok, akkor én nem harcolok az igazságért.

Franz bizonytalanul fogja a messzelátót, Josef figyeli. Franz leteszi, leül az ágyra, arcát a tenyerébe temeti.

FRANZ (*hirtelen ötlettel*) Valaki felgyújtotta a villanyt.
JOSEF Mélyen egyetértek. De én senkit se láttam.
FRANZ A villanyt mindig felgyújtja valaki.
JOSEF Elvileg. Ez esetben viszont nincs semmiféle bizonyítékunk.
FRANZ Én mondom neked, ő gyújtotta fel.
JOSEF Godina?
FRANZ Godot.
JOSEF Lehetséges. De lehetett akár Jankovics is.
FRANZ Hogy jön ide ez a Jankovics?
JOSEF Amíg nincs rá bizonyítékunk, hogy Godín van ott vagy Gozzo, addig lehet ott Jankovics vagy Pozzo is.
FRANZ Átkozottul okos fiú vagy.
JOSEF Nem eléggé, nem eléggé.
FRANZ Szinte már túl okos.
JOSEF Lehetséges. Hanem egyet mondok: eleget filozofáltunk. Most már gondolkodhatnánk is valamicskét. És rájöhetnénk, hogy például kint ül az előszobában.
FRANZ Pontosan. Vagy a vécén.
JOSEF Vagy ott guggol az ablak előtt, és sprézi a hangyákat.
FRANZ Tenálad mindig guggol valaki. Vagy térdhajlításokat végez. Nekem ebből elegem van. És miért sprézné a hangyákat? Miért?
JOSEF Miért, miért? Azért, *mert*. Mert hangyák vannak a lakásban. Mert bemásznak az ablakon.
FRANZ Igen, ebben van logika.
JOSEF Logika, az van, csak bizonyíték nincs.
FRANZ Nem minden a bizonyíték. A beismerés számít.
JOSEF A bizonyíték intellektus kérdése, a bizonyíték nemcsak afféle *in flagranti*, hanem töprengés, kombináció és következtetés, éles elme, egyszóval intellektuális folyamat. A beismerés pedig nyers erő kérdése.
FRANZ Azt mondod, nyers erő?

E pillanatban felhangzik az ária, az átható női hang. Mindketten a földre vetik magukat. Josef az ajtóhoz kúszik és hirtelen kinyitja. Az ária még hangosabban szól. Becsukja az ajtót és feláll. Az ének elhallgat.

JOSEF Miért vetetted magad megint a földre?
FRANZ A reflexek.
JOSEF A kisebbrendűségi reflexek.

Franz feláll, leveti a zakóját, a székre akasztja, feltűri az inge ujját. Az ablakhoz lép és behúzza a függönyt. Felcsavarja az égőt, az kigyullad, s a lámpát odahúzza az asztal fölé.

FRANZ Na figyuzzá, hapsikám. Elegem van az intellektuális szövegedből. Téged odalent nagyon kifújt a szél. Mintha elfelejtetted volna, kicsoda Franz. Lyukas az emlékezeted. Olyan, akár az ementáli.
JOSEF Javaslom, őrizzük meg a vita szellemi nívóját.
FRANZ A fejedben is huzat van, nemcsak a csontjaidban. Majd én megmondom neked, mi a nyers erő, mi a kisebbrendűségi érzés. (*Fogja a széket, és kemény mozdulattal odarakja az asztalhoz.*) Ideülni!
JOSEF Minek? Már nem fáj a lábam.
FRANZ Azt mondtam, ideülni!

Josef leül.

FRANZ Éjjel-nappal hajtottunk valamikor. Ha kellett, huszonnégy órán keresztül. Kezünkben voltak a nép ellenségei, a mindenféle csürhe, a söpredék. Dolgoztunk, de a fejünket is használtuk, drága barátom.
JOSEF (*ijedten, alamuszi módon*) Elhiszem, Franz elvtárs, maga értette a módját.
FRANZ Mi az, hogy értettem, Josef elvtárs. (*Josef arcába világít.*) Bizonyítékaink voltak, beismerő vallomások, intellektus, minden.
JOSEF Azok a régi szép idők.
FRANZ Nehéz idők voltak az olyan gazemberek számára, akiket a markunkban tartottunk. Akik azt hitték, túljárhatnak az eszemen. Én pedig hagytam, hadd üljön ott az ipse, hadd gondolkozzon. Aztán elővettem egy dobozos sonkát. (*Elővesz a fiókból egy konzervet.*) Majd fölfalta a szemével, odaraktam a konzervet az asztalra, így. (*Odateszi a konzervet az asztalra.*) Odaraktam az egyik oldalra. A másik fiókból meg elővettem a gumibotot. (*Gumibotot húz elő a fiókból, és gyengéd mozdulattal odateszi a másik oldalra.*) Így. Az a piszok meg csak nézett, ide-oda.
JOSEF (*a gumibotról a konzervre pillant*) Már értem.
FRANZ A fenét érted.
JOSEF Nézett ide-oda.
FRANZ (*pálinkát tölt, és iszik, aztán maga is forgatja a fejét*) Gumibot-sonka, gumibot-sonka.

JOSEF Tudom már.
FRANZ Na...?
JOSEF Előbb megverted, aztán enni adtál neki. És ő beismerést tett. Valóban nagyon intelligens megoldás, Franz elvtárs.
FRANZ Kretén.
JOSEF Elnézést kérek, de ez nem színvonal.
FRANZ Hülye. Te akarod nekem megmondani, mi a bizonyíték, mi a beismerés, mi az intellektus, mi az in flagranti? Egyáltalán nem vertem meg.
JOSEF (*megkönnyebbül*) Persze, miért is verte volna meg, ha egyszer nem volt szükséges.
FRANZ De enni sem adtam neki.
JOSEF Enni sem? Érdekes.
FRANZ Lélektani módszert alkalmaztam. Az agyában kellett mindennek lejátszódnia.
JOSEF Brain drain.
FRANZ Wash. Brain drain wash. Hagytam, hadd gondolkodjon. Azt mondtam neki, választhat.
JOSEF Gumibot vagy sonka.
FRANZ Pontosan. És tudta, hogy baj lesz. Mint az egér, amikor nézi a két egérfogót: sajt-szalámi, sajt-szalámi.
JOSEF Sonka-gumibot, sonka-gumibot.
FRANZ És mi van akkor, ha a konzervet választja?
JOSEF Ez itt a kérdés.
FRANZ Sejtette, hogy ez a fő veszély. Már nem is hitte, hogy enni kap, ismert már bennünket, főként engem, mert engem valamikor mindenki ismert.
JOSEF Ismerik ma is.
FRANZ Ugyan ki?
JOSEF Például én.
FRANZ Akkor viszont mindenki ismert, érted, mindenki. Ez akkor köztiszteletben álló munka volt. De vissza a logikához. Hagytam, hadd főjön a saját levében, ahogy mi, szakmabéliek mondani szoktuk. Elszívtam egy cigarettát. Az agya majd felforrt a szellemi erőfeszítéstől. És amikor megpuhult, megszabadítottam. Azt mondtam neki, ha együttműködsz, és nemcsak a beismeréseddel, hanem bizonyítékokkal is, akkor megkapod a sonkakonzervet. Ha nem, akkor gumibotot kapsz.
JOSEF Micsoda bölcsesség!
FRANZ Több mint bölcsesség. Szimbólum. Nem az a kérdés, hogy zabálni vagy nem zabálni, verni vagy nem verni. Az érzéki felismerés dimenzióin zajlott az egész, és ez megnyitja a legkeményebb betonfejet is, érzéki szemléletével a szívig hatol.

JOSEF Ha engem kérdez... (*Néz ide-oda.*)
FRANZ Melyiket választod?
JOSEF Én a...
FRANZ (*türelmetlenül*) Nos?
JOSEF A konzervet.
FRANZ Miért?
JOSEF Mit miért? Mert sonka van benne.
FRANZ Mindjárt gondoltam. Puszta falánkságból, puszta mohóságból döntenél így. Logikai következtetés útján, deduktív módszerrel kellene.
JOSEF Aha.
FRANZ Semmi „aha". Egyáltalán van olyan pillanat az életedben, amikor nem vagy éhes?
JOSEF A mostani biztos nem olyan.
FRANZ A fogak őrlő mozgása, a rágcsálás, a falánkság fogja megsemmisíteni az emberi nemet.
JOSEF (*a konzervre mutat, és nyitót vesz ki a zsebéből*) Kinyithatom?
FRANZ Jók a fogaid?
JOSEF Egytől egyig.
FRANZ Ebben a korban?
JOSEF Mert sok salátát eszem. Sok vitamint fogyasztok.
FRANZ A kukából.

Josef vállat von, és elveszi a konzervet. Belemélyeszti a nyitót.

FRANZ (*egy darabig szó nélkül nézi, aztán*) Mikor megette, megkapta a verést is. (*Kézbe veszi a gumibotot.*)

Josef abbahagyja a konzervnyitást.

JOSEF Azt mondod, hogy...
FRANZ Azt mondtam, előtte nem, de azt nem mondtam, hogy utána sem.
JOSEF Azt mondtad, hogy nem, sőt egyáltalán nem.
FRANZ Mi a fontosabb, amit mondtam, vagy amit tettem?
JOSEF Amit tettél?
FRANZ A szó vagy a tett?
JOSEF A tett.
FRANZ A sonka vagy a gumibot?
JOSEF (*kicsit tétovázik, aztán eltolja magától a konzervet*) A gumibot.
FRANZ Amikor jóllakott, és kibeszélte magát és beismert és aláírt mindent, szinte már kívánta a gumibotot.
JOSEF Kérte?
FRANZ Egy jó pszichológus kitalálja az ember vágyait.

Hallgatnak.

JOSEF (*elteszi a konzervet a fiókba*) Inkább mégis dolgoznék egy kicsit... (*fogja a messzelátót*) Godonyin.
FRANZ Mi itt nosztalgiázunk, az meg odaát röhög a markába.
JOSEF A mi rovásunkra. Vizaví.
FRANZ (*dühösen*) Hajtsunk rá erre a godot-ista bandára! Míg kézre nem kerül mind.
JOSEF Majd megkapja ő is a konzervjét.
FRANZ Majd adok én neki godot-izmust.
JOSEF A godot-izmus a huszadik század ópiuma.
FRANZ Nem kell idegen szavakat használni.

Josef az ablakhoz áll, kicsit félrehúzza a függönyt, és a hasadékon kidugja a messzelátót. Franz gumibottal a kezében jár fel és alá. Mindketten elég idegesek.

FRANZ Megint ez a várakozás, már teljesen kikészülnek az idegeim.
JOSEF De ő is ideges ám, biztosan ott guggol az ablak előtt, és ideges.
FRANZ Akkor miért nem kapcsolja fel a villanyt, miért eszi az idegeimet?
JOSEF Mindnyájan idegesek vagyunk, ez a neurózis, a stressz és a pszichikai nyomás évszázada.
FRANZ (*gumibotjával az inge alá nyúl*) Itt bent érzek valami nyomást, annyira nyom, hogy szinte fáj.
JOSEF Nekem meg bizseregnek a hajhagymáim.
FRANZ Talán viszket a fejed. Még hogy bizsereg!
JOSEF És sajognak a fogaim.
FRANZ A fenébe! Ki hallott már ilyet, hogy a fogak sajogjanak.
JOSEF Csak nyugodtan, Franz elvtárs, csak nyugodtan!
FRANZ Kit üssek meg, Josef, mondd, kit üssek meg?
JOSEF Ezt a disznót, ezt a Godotensteint.
FRANZ (*letörten, zokogva*) De ha egyszer se híre, se hamva... ha még csak a színét sem láttuk... ennek a szörnyetegnek... hogy üssek, ha nincs kit?
JOSEF Ne idegeskedj, Franz elvtárs, látod, hogy megárt.

Hallgatásukat csak Franz zokogása töri meg.

JOSEF Majd jóra fordul minden, Franz.
FRANZ (*Josef vállára hajtja a fejét*) Persze, a másvilágon.

JOSEF Még itt a földön.
FRANZ Semmi sem sikerül.
JOSEF Dehogyisnem.
FRANZ (*kétségbeesve*) Egyre kilátástalanabb ez az ügy.
JOSEF Még nem eléggé.

Hallgatnak.

FRANZ Josef.
JOSEF Igen, Franz.
FRANZ Tudod, min gondolkodom?
JOSEF Nem, Franz.
FRANZ Elgondolom, az a sok rossz, amit végigcsináltunk, mind hiábavaló volt?
JOSEF Ne keseregj, Franz. Egy szemernyi rossz sem hiábavaló, akkor sem, ha kősziklára hullik.
FRANZ Gondolod?
JOSEF Igen, Franz.
FRANZ Ezt mintha már mondták volna teelőtted is.
JOSEF Nem Franz.
FRANZ Az embernek néha el kell gondolkodnia.
JOSEF Igen, Franz.
FRANZ Gondolod, hogy utána depresszióba esem?
JOSEF Nem, Franz.
FRANZ Josef.
JOSEF Igen, Franz.
FRANZ Tudod, mire gondolok?
JOSEF Nem, Franz.
FRANZ Hogy mi ketten nagyon sok mindent végigcsináltunk.
JOSEF Igen, Franz.
FRANZ És még mindig milyen jól megértjük egymást.
JOSEF Nem, Franz. Akarom mondani, igen, Franz, igazad van.
FRANZ Olyan jó veled beszélgetni.
JOSEF Igen, Franz.
FRANZ Csöppet sem unalmas.
JOSEF Nem, Franz.
FRANZ Egészen jókedvre derítettél.
JOSEF Igen, Franz.
FRANZ Mást nem tudsz mondani?
JOSEF Nem, Franz.
FRANZ De hát kit üssek meg?
JOSEF Nem tudom, Franz.

Franz hirtelen feláll.

FRANZ A fenébe is, igenfranz, nemfranz, azt akarod, hogy beguruljak?
JOSEF Nem, Franz... Igen, Franz... Azazhogy igen, Franci. Csak be ne gurulj megint.
FRANZ Nem gurultam be, csak egy kicsit felemeltem a hangomat. Hanem, Józsikám, tudod, hogyan szólítottak engem valamikor?
JOSEF Hogyan, Franci?
FRANZ Franzlnak. Becézve. Szólíts te is Franzlnak. Ez olyan közép-európai. Olyan gemütlich. Nagyon kérlek, szólíts Franzlnak.
JOSEF Franzl. Franzl elvtárs.
FRANZ Csak Franzl.
JOSEF Franzl. Köszönöm a bizalmat, Franzl elvtárs.
FRANZ Szóra sem érdemes.

Franz egy kupléénekes pózába vágja magát.

FRANZ (*hangol*) Ich bin... ich bin... ich bin...
JOSEF Cisz, cisz!
FRANZ (*magasabb hangon*) Ich bin vom Scheitel... Ich bin...
JOSEF Fisz, fisz.
FRANZ (*énekel*) *Ich bin vom Scheitel*
bis zum Schwanzl
der gute, alte
Kafkafranzl.
JOSEF Hogy volt! Hogy volt!
FRANZ (*egyre önfeledtebben táncol és énekel*)
Ich bin vom Scheitel
bis zum Schwanzl
der gute, alte
Kafkafranzl.
JOSEF Hogy ez milyen szépen hangzik. Mint az, hogy Abteilung! Meg Schreibtisch... mit Fisch. Mint az, hogy Mitteleuropa! Sacher-torta!
FRANZ Oldja a feszültséget.
JOSEF Az ember szinte megkönnyebbül. Nem sajognak többé a fogai, nem bizseregnek a hajhagymái, nem viszket a fejbőre.
FRANZ (*tölt két pohárral*) A forró snapsz szétárad az ember ereiben. (*Kiissza a magáét, a másik poharat Josefnek kínálja.*)
JOSEF (*udvariasan elhárítja*) Tudod mit, Franzl? Nekem is van becenevem, amelyen csak a meghitt barátaim szólítanak.

FRANZ Csak ne legyen túl bizalmas hangzású. Mert a három lépés távolságot tartani kell.
JOSEF Ha nem érzed túl bizalmasnak, szólíts úgy, hogy: Josl.
FRANZ Josl? Ez nem is név.
JOSEF Dehogyisnem, Franzl, de még mennyire hogy az. A Josefből származik: Josef, József, Josl, Józsi, és így tovább.
FRANZ Nem bánom, legyen Josl.
JOSEF Köszönöm, Franzl.
FRANZ Nincs mit, Josl.
JOSEF Már hogyne volna.
FRANZ Ugyan, ugyan.

Átölelik egymást.

FRANZ (*közben*) Franzljozl.
JOSEF Jozlfranzl.
FRANZ Két test.
JOSEF Egy lélek.

Zergetollas kalapokat vesznek elő, énekelnek, és ritmusra cserélgetik egymás fején a kalapokat.

FRANZ és JOSEF *Ich bin wom Scheitel*
bis zum Schwanzl
der gute, alte
Kafkafranzl.

Dörömbölnek az ajtón. Öklöllel verik.
Elhallgatnak, egymásra merednek.

FRANZ (*terpeszbe áll az ajtó előtt*) Ne zavarjanak munka közben.

A dörömbölés megszűnik. Franz eljön az ajtótól.

FRANZ Láttad, ennyit tesz a tekintély.

E pillanatban felcsendül az ismert ária. Mindketten megremegnek. Fülelnek. Josef eldugja a kalapokat. Franz bedugja a fülét. Az ária véget ér.

FRANZ Így. Ezt is elintéztük.
JOSEF Folytathatjuk a munkát.

FRANZ (*elhúzza a függönyt*) Szerintem elaludt.
JOSEF Hátha nem bírt a lármától.
FRANZ Az ilyet a lárma nem zavarja. Ezt tudjuk az elméleti szakkönyvekből.
JOSEF Már megbocsáss, Franzl... te meg az elmélet.
FRANZ Vagy úgy?... Te meg az elmélet? Ad egy: Mezsdunarodnij Godovszkij almanach. Ad kettő: Godot. Pamjatnyiki tvorcsesztva i zsiznyi, ad három: Kak on zsivjot i rabotajet – Matyerijali i publikaciji – valamenynyi forrás alátámasztja, hogy minél nagyobb a zaj, ez annál mélyebben alszik.
JOSEF Ezek egyoldalú források: The Third Annual Conference on the Godoism and Noise, published by Theoretical Godoistic Group... és különösképpen az Institut für Allgemeine Godoismus kiadványa: Godot, Die gelbe Posaune und Schock, és a többi, és a többi – a szerzők túlnyomó része azt a meggyőződését fejti ki, hogy zavarja a lárma. (*Észreveszi, hogy Franz rosszkedvű.*) Idegesíti... szóval egy kicsit irritálja.
FRANZ Csak egy kicsit.
JOSEF Egy icipicit, épp csak hogy el tud aludni.

Hallgatnak.

JOSEF Franzl, ugye nem vagy rosszkedvű. Ne haragudj, de hiányosak a forrásaid.
FRANZ Nem vagyok Franzl. Az én nevem Franz. Igenis, Franz.

Hallgatnak.

FRANZ Szóval így állunk. Az ember felhozza a másikat a huzatos kapualjból. Megmenti a reumától. Enni ad neki. Elbeszélget vele. Megengedi, hogy a becenevén szólítsa. Megosztja mindenét. Erre a másik: a bizonyítás intellektus kérdése, a beismerés meg semmi. Én azt mondom, *és*, ő azt mondja, *mert*. Én azt mondom, nem zavarja a zaj, ő azt, hogy zavarja... De a kurva életbe, mi lesz így a világból? Hova jut így ez a rohadt világ, ha már minden reumás idejöhet, hogy az Allgemeine Godoismusból idézgessen nekem, minden vegetariánus visszapofázhat, aki a kukából zabálja a salátát. És ki megy majd az ügyeletbe, kérdem én, ki fog egyáltalán ügyeletet tartani ezen a kibaszott világon?

Csend.

JOSEF (*fogja a messzelátót, és az ablakhoz megy*) Én következem.
FRANZ (*élesen*) Állj!

Josef megáll, Franz pálinkát tölt a pohárba. Erőltetett szívélyességgel.

FRANZ Igyál.
JOSEF Most igazán nem kérek, Franzl, Franz elvtárs.
FRANZ Dehogyisnem, Josl, Josl elvtárs.
JOSEF Igazán nem kérek, már ne vegye rossz néven, köszönöm a bizalmat.
FRANZ Még nem is ittál. Eddig csak zabáltál és visszapofáztál.
JOSEF Nem alapoztam eléggé. Csak salátát ettem.
FANZ (*Josef szájához nyomja a poharat*) Igazán nem szép tőled, hogy nem iszol az egészségemre ezek után, hogy meghitt barátok lettünk... Nem kell kiinni... csak egy kortyocskát, a barátod egészségére.
JOSEF (*iszik egy kortyot, vadul köhög, fuldoklik*) Köszönöm, Franzl.
FRANZ Jól van, Jozl. (*Hallgatnak.*) Tudtam én, hogy jól fog esni.

Hosszabb csend. Josef kifújja magát, és bizonytalanságban várja, mi fog következni.

FRANZ És most feküdj le.

Josef csodálkozva bámul, kissé fél.

FRANZ Feküdj le, azt mondtam. Fáradt vagy.
JOSEF Nem vagyok fáradt, Franzl elvtárs. Szíves örömest ügyelek. Már megszoktam a virrasztást.

Franz mozdulatlan, pattanásig feszült.

FRANZ Feküdj le, mondtam halkan és vészjóslóan.

Josef az ágyhoz megy és leül.

JOSEF Halkan és vészjóslóan.
FRANZ Igen. Jól hallottad.

Josef lefekszik. Franz fogja a széket, odateszi az ágy fejéhez. Kicsavarja az égőt, félrehúzza a függönyt, leül a székre, és a térdére teszi a messzelátót.

FRANZ Ki kell pihenned magadat, Josl. Túl sokat képzelődsz. Ettől bizsereg a fejbőröd, ettől lüktetnek a fogaid. Én majd itt ülök melletted, és ügyelek helyetted. Innen is lehet látni.

JOSEF Köszönöm a bizalmat.
FRANZ Nincs mit.
JOSEF (*suttogva*) De, de, de.
FRANZ (*mint egy altatódalt*) Nem, nem, nem.

Rövid csend, aztán Josef felkönyököl.

JOSEF Franzl elvtárs, én már nem értem, mire megy itt a játék.

Josef visszafekszik. Csend. Megint felkönyököl.

JOSEF Csak azt akarom megkérdezni, vajon hány évet kaphat az ott, abban a szembenső lakásban?... Az a Godowski.
FRANZ (*hűvösen*) Az nem a mi dolgunk. Feküdj le. Egy kis szünetre van szükségem. Végig kell gondolnom valamit.

Josef lefekszik. Franz szájába vesz egy darab kenyérhéjat, és elkezdi rágni. Mozdulatlanul néz ki az ablakon.

FRANZ Söpredék.

Rágcsál.

Második felvonás

A helyszín ugyanaz. Franz ott ül az ablaknál, mozog az állkapcsa, majszol valamit, a messzelátót tisztítja. A függöny széthúzva, csak az utcai fény világítja meg a szobát. Josef ébredezik, amikor Franz ezt észreveszi, gyorsan odaviszi a széket az ágy fejéhez, összehúzza a függönyt, felcsavarja az égőt, világos lesz, odahúzza a lámpát, és Josef arcába világít. Josef eltakarja a szemét.

JOSEF Ki az?
FRANZ Én vagyok.
JOSEF Ki az az én?
FRANZ (*elfordítja a lámpát*) Nem ismersz rá a kezemre? Ez egy becsületes kéz. Hadd öleljelek át.
JOSEF (*rosszkedvűen*) Te vagy az? Már megint?
FRANZ Ki más?
JOSEF Lehetne egyszer másvalaki is.

FRANZ De megint én vagyok. Sokáig voltál távol, Josl. Merre jártál álmodban? Kelj fel, hadd öleljelek meg.
JOSEF Várj, Franci. Még nem ébredtem fel.
FRANZ Mennyi idő kell neked, hogy felébredj? Hogy ráismerj az emberre?
JOSEF Nem kell a szemembe világítani, hogy felébredjek, és ráismerjek valakire. Felébredek én magamtól is, csak eltart egy darabig.
FRANZ Felébred ő magától is. Én meg helyette és önként itt virrasztok, ügyeletet tartok. Zavarja, hogy át akarom ölelni, zavarja a fény.
JOSEF Nem a fény zavar, hanem az érzékenységed. Mire jó hajnalok hajnalán ez a nagy hevesség?
FRANZ Nem hajnalok hajnalán, hanem éjnek évadján.
JOSEF Még ki se nyitottam a szemem, te már jössz az emberi mivoltoddal.
FRANZ Meg akartalak ölelni annak örömére, hogy megint együtt vagyunk. Ez olyan nagy bűn?
JOSEF Az isten szerelmére, Franz, hiszen egész idő alatt együtt vagyunk.
FRANZ Árulj el nekem valamit, Josef. Komolyan kérdezem: nem alacsony a te vérnyomásod? Akiknek alacsony a vérnyomásuk, azok ilyen nyűgösek reggelente.
JOSEF Nem alacsony a vérnyomásom.
FRANZ Szóval rendben van.
JOSEF Nincs reggel.
FRANZ Jó, akkor nincs.
JOSEF Én nem vagyok nyűgös. Sem morózus, sem morcos. És viszont.

Rövid csend.

FRANZ Hamar elfelejtetted, hogy is volt odalent a kapualjban. Hogy átjárta a huzat a reumás csontjaidat, hogy futkároztak körülötted az egerek, és hogy öntöttek le gulyáslevessel.
JOSEF Nem vagyok történész, hogy mindenre emlékezzek.
FRANZ A történelmi érzék éppúgy hiányzik belőled, mint a hála érzése. Még álmodban sem jutottam eszedbe.
JOSEF Tényleg nem álmodtam semmi rosszat.
FRANZ Még hugyozni is nélkülem jársz. Úgy horkoltál, akár egy disznó. És most bezabálsz majd, akár egy disznó.
JOSEF De miből?
FRANZ A salátából, amit a kukába dobtak. Bezabálsz, és aztán megint mondasz valami laposat, amitől szúrás áll a mellembe.

JOSEF Elfelejted, milyen nehéz gyerekkorom volt.
FRANZ (*a mellét fogja*) Dehogy felejtem.
JOSEF Ezért nyugtalanok az álmaim.
FRANZ Akinek nyugtalanok az álmai, az álmodik. Te álmodtál. Valld be, hogy álmodtál.
JOSEF Nem álmodtam.
FRANZ De álmodtál.
JOSEF Nem álmodtam.
FRANZ De igen. Akkor miért beszéltél álmodban?

Josef nem felel, mire Franz odahúzza a lámpát, és az arcába világít.

FRANZ Na? Miért beszéltél álmodban? Miért hánykolódtál az ágyon?
JOSEF (*kis szünet után*) És mi van akkor, ha álmodtam?
FRANZ Mi az, hogy „mi van akkor"? Ki vele!
JOSEF Mit akarsz az álmaimmal? Foglalkozz a saját álmaiddal.
FRANZ Foglalkozom is. És mindig megosztom veled őket.
JOSEF Persze, azt a zuhanást, ami után mindig fölébredsz. Kit érdekel ez?
FRANZ Akkor miért hallgatod mindig olyan mohón, ha nem érdekel? Elveszed, fölfalod az álmaimat, mint a salátát vagy a gulyást, megrágod, befalod, de nekem nem adsz a magadéból. Különben az a lényeg, hogy bevallottad. (*Elereszti a lámpát, az leng.*) A lényeg a beismerés... Hogy őszinte legyek, tulajdonképpen nem is érdekel.
JOSEF Hát nem érdekel?
FRANZ Hát nem érdekel. Téged úgyis mindig elvernek álmodban. Akár az életben. Egyáltalán mi a különbség a kettő között.
JOSEF Most nem vertek el.
FRANZ Na ne mondd. Ezt másnak beszéld be.
JOSEF Becsületszavamra.
FRANZ Becsületszavadra?
JOSEF Nem vertek el. De... ha nem kérdezed, nem fogom elmondani.
FRANZ Egyszer már kérdeztem.
JOSEF Kérdezd meg még egyszer.
FRANZ No, miről álmodtál?
JOSEF Őróla. (*Az ablak felé mutat.*)
FRANZ Az lehetetlen.
JOSEF Nem lehetetlen, Franz. Róla álmodtam.
FRANZ Godot-ról?
JOSEF Pontosan. De nem valami jelentéktelen godot-istáról, hanem róla magáról. Ott guggoltam a kapualjban a kukák mögött, és egyszercsak vala-

ki megkopogtatta a vállamat. Felugrottam, hogy védjem magam, de erre nem volt szükség. Semmit sem szólt, csak nézett a kék szemével. Mindjárt tudtam, hogy ő az. Elindultam vele, mentünk utcákon, tereken, udvarokon, kerteken át. Észrevettem, hogy sántít a bal lábára, és megtudtam, hogy nyulakat tart. Igen, nyulakat tenyészt. Mutatott is egy gyönyörű angóranyulat. Pici kis nyúl volt, mind a ketten megsimogattuk. Ő meg csak nézett rám a kék szemével, a nyúlnak piros szeme volt, neki kék, akvamarin, vezéri szem, nézett, és ezt mondta: az a természet rendje, hogy a kicsi nagyra nő. Ekkor a nyúl elkezdett nőni. És tudod, mekkora lett? Óriási...
FRANZ Nálad is nagyobb?
JOSEF Még hogy nálam? Mit nálam, nagyobb az autóknál, nagyobb a házaknál, a városnál, a feje a felhőket verte.

Csend.

FRANZ És nem bántott?
JOSEF Godot nyula?
FRANZ Miféle nyúl, te hülye. Mikor ártott valakinek is egy piros szemű nyúl! Ő, Godot.
JOSEF Mikor ártott valakinek is Godot a kék szemével. Ő nem csinál semmit. Ő csak van, az utca túlsó oldalán vagy valahol másutt. Csak van. Akik ártanak, azok mindig a godot-isták. Egyszer például miattuk vittek el rabszállítón. Igen, jól hallottad, egy presszóból, rabomobillal. Ott ültem gyanútlanul, ittam a teámat, és dolgoztam, vagyis füleltem. Hát nem elkezdenek verekedni a söntésnél? Micsoda bunyó kerekedett!
FRANZ Óriási.
JOSEF Pokoli balhé lett. És engem is elvittek a verekedőkkel együtt. Az volt a legszörnyűbb, hogy nem volt nálam az igazolványom.
FRANZ Kínos.
JOSEF Rémes.
FRANZ Szóval te is kaptál. A hátadra, mi?
JOSEF Velem mindig történik valami félreértés. Mert nehéz gyerekkorom volt.
FRANZ Jól kidumáltad magad hajnalok hajnalán ezekkel az álmokkal.
JOSEF Ez a második nem álom volt.
FRANZ Ha nem álom volt, mondd el, mit beszéltek a godot-isták.
JOSEF Nem emlékszem.
FRANZ Erőltesd meg kicsit az agyadat.
JOSEF *(megerőlteti az agyát)* Hiába erőltetem, semmi sem jut az eszembe. Talán a verés miatt.

FRANZ Fenét a verés miatt. Úgy találtad ki az egészet. Micsoda hitetlen, korcs nemzedék. Meddig kell még kínlódnom ezekkel?

Felhangzik az ária. Mindketten megdermednek. Így maradnak egy ideig. Az ária véget ér. Lépések hallatszanak, papucsklaffogás.

JOSEF Atyaúristen! A bal lábára sántított.
FRANZ Ki sántított.
JOSEF Ő. Ahogy ment az utcán, az udvaron, sántított a bal lábára.

A lépések közelednek.

FRANZ Psszt. Valaki erre sántikál.

Josef az ágy mögé bújik, Franz négykézlábra ereszkedik, és az ajtó felé mászik. Josef visszafojtott lélegzettel figyeli. Az ajtónál Franz hallgatózik, aztán fogja a kilincset, megpróbálja kinyitni. Nem megy. Az ajtó megmozdul, Franznak ütközik. Kinyílik, és ott áll Felicita.

FRANZ (*feláll*) Aha!
FELICITA Mi az, hogy „aha"!
FRANZ Aha mint aha. Ahacius. Ahasvér.

Felicita szipkába tűzött cigarettára gyújt, és belép.

FRANZ Nálunk nem szokás dohányozni.
FELICITA Aha. De nálunk igen. (*Tölt egy pohárkával, és iszik.*) És inni is.
FRANZ Néha mi is szoktunk. Ha nem tévedek, önöknél időnként áriákat szoktak hallgatni.
FELICITA Aha. Amikor kedvünk tartja. Maguk meg énekelnek, ugye?
FRANZ Kell egy kis szórakozás.
JOSEF (*az ágy mögül*) De csak munkaidő után.
FELICITA Szólt valaki?
FRANZ Én nem. Talán ön?
FELICITA Ha én szólok, akkor tudom, hogy szólok, és tudom, hogy mit mondok. És amit mondok, azt alá is írom.
FRANZ Ez a helyes. A kihallgatási jegyzőkönyv minden példányát alá kell írni.
FELICITA Maga azt ír alá, amit akar, én viszont úgy vélem, hogy itt ideje volna szellőztetni. (*Az ablak felé indul.*)

FRANZ Kérem szépen, ne tessék kinyitni az ablakot.
FELICITA Nagyon áporodott itt a levegő. Sőt úgy vélem, egyenesen büdös van.
FRANZ Talán a gulyástól. Odakozmált.
FELICITA Csak nem azt akarja mondani, hogy maguk itt főzni szoktak? (*Beleszagol a levegőbe.*) Nem ebben állapodtunk meg. Ebben a szobában áporodott a levegő, emberi testek szagától áporodott. (*Észreveszi Josefet.*) Miért bújt ez az ember az ágy mögé?
FRANZ Ez az ember bajban van.
JOSEF Nem vagyok bajban. Térdhajlításokat végzek. (*Csinál egy-kettőt.*)
FELICITA És miért végez térdhajlításokat más lakásában, ha bajban van?
FRANZ (*határozottan*) Túl kíváncsi az elvtársnő. Engedjen meg nekem is egy kérdést: nem Godot-néhoz van szerencsénk?
FELICITA Kicsodáné hoz?
JOSEF (*angolos hangsúllyal*) Mistress Godot?
FELICITA Madame Godot?
JOSEF Yes ma'am. Vagy mademoiselle, édesmindegy.
FELICITA Az én nevem Felicita. Godot-nénak a hírét se hallottam.
FRANZ Akkor másképp tesszük fel a kérdést: önöknél tenyésztik Godot nyulát?
FELICITA Nem, uram.
FRANZ Tenyésztenek önöknél egy nagyobb méretű nyulat?
FELICITA Nem, uram.
FRANZ Vagy óriási vagy egészen rendkívüli méretű nyulat?
FELICITA Nem, uram.
FRANZ Vagy kicsit? Egy nyulacskát?
FELICITA Nem, uram, mi nem foglalkozunk nyúltenyésztéssel.
FRANZ (*dühösen*) Miért nem mindjárt ezzel kezdte?
FELICITA (*még dühösebben*) Miért nem mindjárt ezt kérdezte?
FRANZ Nekem abszolúte senki nem fogja előírni, hogy mit kérdezzek. Abszolúte senki.
FELICITA Abszolútum, kedves uram, többé nem létezik.
FRANZ Hogyhogy?
FELICITA Mert nem létezik.
FRANZ Hát akkor mi van?
JOSEF Ez az, akkor mi van egyáltalán.
FELICITA Abszurditás. Az emberi lét abszurditása lépett minden abszolútum helyébe. Ezt ma már minden taknyos tudja. (*Hirtelen darálni kezdi, akár egy leckét.*) Az abszolútum mögött nem áll valamiféle felsőbb

erő, az abszolútum abszurd, mindössze abszurd módon rugalmas mechanizmus, amit nem lehet leállítani, ez a végső metafizikai képlet, az abszurditás pedig nem azt jelenti, hogy az ember által létrehozott mechanizmusok nála is erősebbek, hanem azt, hogy belekényszerítik az embert egy olyan játékba, amelyben nőttön nő a teljes vereség valószínűsége. Ebben áll az abszolútum és az abszurd viszonya, nem másban. Világos?

Franz és Josef elképedve bámulja.

FELICITA Azt kérdeztem, világos?

Franz krákog, hogy meg tudjon szólalni.

JOSEF és FRANZ (*bizonytalanul*) Iiii...gen.
FELICITA No ha világos, akkor kérem, hogy csendesebben vigadjanak.
JOSEF Mi itt dolgozunk.
FELICITA Csak dolgozzanak, de egy kicsit halkabban. Mert amikor maguk itt dolgoznak, mi elmélkedünk. (*Távozik, az ajtóban megáll.*) O quanta species! Cerebrum non habet.

Felicita távozik, becsapja az ajtót, Franz és Josef hosszan bámul utána.

FRANZ Mondtam, hogy meg kellett volna kötözni.
JOSEF Miért nem mutattad meg neki az igazolványodat?

Csend.

JOSEF Szerintem nem tud aludni.
FRANZ Ez könnyen lehetséges.

Csend.

JOSEF Franci, te értetted?
FRANZ Nagyjából.

Csend.

FRANZ Előbb Godot óriási nyula, aztán idejön egy nő... Micsoda őrület.
JOSEF Még nem az igazi.

Csend.

FRANZ Kicsit belebonyolódtunk, úgy érzem.
JOSEF Meg képzelődtünk is.
FRANZ Én egyáltalán nem képzelődtem.
JOSEF Hát ki képzelődött?
FRANZ Te. Te találtad ki a piros nyulat.
JOSEF Fehér volt. Csak a szeme volt piros.
FRANZ Piros, mi?
JOSEF Piros, igen.
FRANZ Godot-é meg kék, mi?
JOSEF Godot-é meg kék, igen.
FRANZ És sántított a bal lábára, mi?
JOSEF De még mennyire, a bal lábára, az udvaron, igen. A saját szememmel láttam, tudd meg.
FRANZ Na, nekem ebből elég. (*Fogja a széket, és odalöki az ablakhoz.*) Leülni! (*Megragadja Josefet, leülteti a székre, kezébe nyomja a távcsőt.*) Dolgozni! Virrasztani! (*Kicsavarja az égőt, elhúzza a függönyt.*) Figyelni! (*Josef kedvetlenül emeli szeméhez a messzelátót.*) Elegem van a meséidből meg a piros nyuladból. Egy szót se többet. Egy szót se! Megértetted? (*Josef bólint.*)

Franz az asztalhoz megy, előhúzza a fiókból a gumibotot, és az asztalra teszi.

FRANZ Az igazat megvallva, nem nagyon szeretem a nőket. Ahol megjelenik egy nő, ott minden összezavarodik. Többé semmi sem világos. Az ember törheti a fejét. A nőknél nem használ sem a szép szó, sem a gumibot, sem a sonka, még az igazolvány sem. Végigklaffognak a lépcsőn, a kuka mellé dobják a salátát, áriákat hallgatnak, nem alszanak és badarságokat beszélnek. Egyáltalán, a nők túl sok oxigént fogyasztanak. Ha tíz évvel ezelőtt kétmilliárd ember élt a földön, akkor ma ötmilliárd. Már ettől sem lehet rendesen lélegzeni. És ha meggondolom, hogy ennek az ötmilliárdnak a fele nő, akkor az egészet megette a fene. Hogy lehet élni ilyen körülmények között? Semmi sem világos többé, semmi sem történik. Mindenki lélegzik, a nők kiváltképp. (*Franz lefekszik az ágyra, mélyeket lélegzik. Feláll.*) De ez csak a látszat, barátocskám. (*Josef feláll, és feszülten néz ki az ablakon. Mondani akar valamit.*) Hallgass! Egy szót se, azt mondtam. Ez a nyugalom, ez a csend, ez csak a látszat mozdulatlansága. Mert valójában egy godot-ista már meggyújtotta a gyújtózsinórt, és az izzik, izzik a földön, a kövezeten, pontos terv szerint a trinitrotoluol felé.

JOSEF (*végre szóhoz jut*) Hűha!
FRANZ Mit hűzöl?
JOSEF Hű, az anyját!
FRANZ (*odarohan*) Csak nem ő?
JOSEF De igen. Godot.
FRANZ A nemjóját! Látsz valamit?
JOSEF Nyugalom, Franz. Csigavér.
FRANZ Mit csinál? Ír? Olvas? Mit látsz?
JOSEF Egy lábat látok.
FRANZ És még?
JOSEF Egy férfiláb, semmi kétség. Feltámasztva az ágytámlára. Szőrös. Feltűrte a pizsama szárát. A lábán zokni. Fuszekli.
FRANZ Mozgás?
JOSEF Igen... mozog... most eltűnt.
FRANZ (*csalódottan*) Eltűnt?
JOSEF El.

Josef leereszti a messzelátót, Franz még egy darabig kinéz az ablakon, aztán behúzza a függönyt, és felcsavarja az égőt.

FRANZ Csak nem zokniban alszik?
JOSEF Az legalább nem töri fel.
FRANZ Mit akarsz ezzel mondani?
JOSEF Van, aki csizmában alszik, és álmában a csizma feltöri a lábát.
FRANZ Te megint vitatkozol. Egy karnyújtásnyira a sikertől. Egy karnyújtásnyira.
JOSEF Adja a kezét. Most van egy karnyújtásnyira, Gloucester.
FRANZ Miféle Gloucester?
JOSEF Igen, egy karnyújtásnyira. Mert ami ezt a sikert illeti, ez az enyém.
FRANZ A kettőnké, Józsikám, a kettőnké. Közös.
JOSEF Egyáltalán nem közös, mert én láttam egyedül. Láttam a lábát. Perdöntő bizonyítékot szereztem.
FRANZ Meghalok a röhögéstől.
JOSEF Amit láttam, azt bizonyítja, hogy odaát valakinek lába van. Vagyis létezik.
FRANZ Persze, mert én már a végére jártam. Az előbb, mialatt aludtál, volt nála egy nő, vedd tudomásul.
JOSEF Na ne mondd.
FRANZ Te egy ronda szőrös lábat láttál, egy ócska zokniban – én viszont egy nőt. Az ő pizsamájában. Pici volt, karcsú, vörös hajú, és csak a

pizsamanadrág volt rajta. (*Kihúz az ágy alól egy bőröndöt, előszed belőle egy kötelet.*) A fehér, sima hasán a férfipizsama madzagja. (*Mutatja magán kötéllel, milyen volt.*) Így. Aztán... járkált. Járkált fel és alá. A társa, semmi kétség. Tapasztalataim szerint... (*Josef mozdulatlanul bámulja.*)... Mit bámulsz?
JOSEF Folytasd.
FRANZ ... a mi munkánktól elválaszthatatlan az erotika... tudvalevő, hogy ... Most mit bámulsz?
JOSEF Tovább, tovább, mister Gloucester.
FRANZ Mit tovább, mit akarsz ezzel mondani?
JOSEF Azt, hogy nem mondasz igazat, mister.
FRANZ Gondolod, depressziós vagyok?
JOSEF Nem depressziós, hanem hazudós.
FRANZ Azt akarod ezzel mondani, hogy még sose láttam távcsőn nőt bugyiban?
JOSEF Pizsamában.
FRANZ Pizsamában vagy bugyiban vagy anélkül.
JOSEF Lehet, hogy láttál, de nem mostanában.
FRANZ Hanem mikor?
JOSEF Mondtam már, hogy nem vagyok történész. El se látsz odáig, Franz. Rajtad a távcső sem segít. Nincs is rá szükséged. Neked mese kell. Meg én. Ezért vagyok itt. Te hintás.

Csend.

FRANZ Ez nem fair.
JOSEF (*felordít*) Mi nem fair, fairness, fair play, ferrari, he? Az, hogy az aljas hazugságaiddal az önérzetembe gázolsz? Az?
FRANZ (*ordít*) Ne ordíts, légy szíves. Nem vagyok süket. Kopognak az ajtón, egyre erősebben. Dörömbölnek. Mindketten elhallgatnak. Az ajtót nézik.
FRANZ (*halkan*) Na tessék.
JOSEF (*halkan*) Miért hazudsz? A hazug embert könnyebb utolérni, mint a sánta kutyát.
FRANZ Az az igazság, Josef elvtárs, hogy kissé megromlott a látásom, amióta itt vagyok, ebben a helyiségben. Tudod, jó ideje már, hogy belevágtam ebbe a vállalkozásba. Ki van a szemem, ki vannak az idegeim. Ezért esem olyan gyakran depresszióba. Neked ezt meg kellene értened. Teljesen mindegy, hogy én figyelem, vagy te figyeled, Jozl vagy Franzl, az a fő, hogy teljesítsük a feladatot. Nem igaz?
JOSEF Tulajdonképpen igaz, de...

FRANZ Mi az, hogy „de", Josef elvtárs, ha egyszer ez az igazság. Miért kell megbántani egy rövidlátó embert?
JOSEF Nem akartalak bántani.
FRANZ De sikerült.
JOSEF Akkor elnézést.
FRANZ Nem történt semmi.
JOSEF De igen.
FRANZ De nem.
JOSEF Ez igazán nem volt szép tőlem.
FRANZ Nem számít.
JOSEF Dehogyisnem.
FRANZ Dehogy.

Csend.

JOSEF Nem fontos, hogy az enyém legyen az utolsó szó. Te most fáradt vagy. Feküdj le, hunyd le a szemed, aludjál.
FRANZ Nem vagyok fáradt.
JOSEF De fáradt vagy. Ég a szemed.
FRANZ (*a szemét dörzsöli*) Megdörzsölöm, és nem ég.
JOSEF Feküdj le, Franz.

Franz lefekszik, és tekintetével követi Josefet.

JOSEF Hunyd le a szemed.

Franz lehunyja a szemét.

JOSEF Így. Én tudom, mi a reuma, tudom, mi a huzat. De belátom, vannak súlyosabb dolgok is ezen a világon. És bánt, hogy olyan csúnyán bántam veled.
FRANZ Nem érdekes. De valahányszor a rövidlátásommal hozakodik elő valaki, aztán konokul a megbánását bizonygatja, elkezd lüktetni a halántékom. Ez a baj. És most lüktet. Tapogasd meg.

Josef odamegy hozzá, és megtapogatja a halántékát.

FRANZ Kicsit feljebb... itt... érzed?
JOSEF Nem.

Franz hirtelen teljes erőből beleharap Josef karjába, az felnyög a fájdalomtól és menekülne, de Franz már talpon van, hátracsavarja Josef karját, és térdre kényszeríti.

FRANZ Érzed már? Most már érzed, igaz? Már érzed, ugye?
JOSEF A karomat.
FRANZ Nem a karod, hanem azt, hogy fáj. A fájdalmat, azt érzed. (*Megrántja Josef karját.*) Fáj?
JOSEF Fáj.
FRANZ Azt gondoltad, Franz öreg, Franz vak, Franznak már csak a fehér bot marad, a koldusbot. Franznak lőttek, Franzot meg lehet alázni. Csak azt felejtetted el, hogy Franz agyafúrt, hogy jók még a fogai, hogy Franz nem fog engedelmesen lefeküdni.
JOSEF Jézus, a reumám.

Franz elengedi, Josef a földre hemperedik, és a karját fogja, Franz terpeszben áll felette.

FRANZ A világ valóságos, és a karod valóban fáj.

Franz az asztalhoz megy, és tölt egy pohár italt. Kiissza. Josef feláll, és lassan az ágyhoz megy. Leül. Mindketten hallgatnak.

FRANZ Nem soká tartott a lázadása, mister! Megint minden a helyére került. Aki tudja, hol a helye...
JOSEF ... az örül annak, amit kap.
FRANZ Aki megzabolázza a szavait...
JOSEF ... az nem magának tartja meg a javakat.
FRANZ Aki az igazság mellett áll...
JOSEF ... az a békesség mellett áll.
FRANZ Mi volt ez?
JOSEF A Talmud. Misna, 128,2 zsoltár. Különös, sohasem ismertem a Talmudot.
FRANZ Most ezt is megismerted... Látod, nem is olyan nehéz. Ha fáj valamije az embernek, mindjárt tudja, hol a helye. A szöveg már jön magától.

Josef a karját lóbálja, Franz tölt neki, és odanyújtja a poharat. Josef el akarja hárítani, de meggondolja magát, és kiissza. Franz az ablakhoz megy, elhúzza a függönyt, és a szeméhez emeli a messzelátót.

JOSEF Soká lesz még reggel?
FRANZ Mit akarsz a reggellel. Hol van az még?
JOSEF Ha már reggel lenne... akkor én elmennék.

Csend. Josef leteszi a távcsőt, és behúzza a függönyt.

FRANZ Igen? Szóval elmennél? Mintha innen csak úgy el lehetne menni. Megtudhatnánk kérem, mi az az ok, ami ilyen döntésre késztette excellenciádat?
JOSEF Az igazság pillanata... és tulajdonképpen... a reuma... nem hagy gondolkodni.
FRANZ A reuma nem hagyja gondolkodni.
JOSEF Fáradt vagyok, nagyon elfáradtam. Megöregedtem... ez már nem nekem való.
FRANZ Azt akarod mondani, hogy a vörös hajú? Pizsamában? Bugyiban? Hogy ez már nem neked való?
JOSEF Nem a kis vörös, hanem az a láb. Csak egy lábat láttam. Te nem tudod, mit jelent ez, mert te nem látsz. De én tudom, hogy rosszabb, ha lát az ember. Ott egy láb, zokniban, egy szőrös férfiláb, feltűrt pizsamanadrágban, az ágy támlájának támasztva... itt vagyok én, és ezt a lábat figyelem. Ott a láb, itt vagyok én. Köztünk meg az egész rendszer, a godosz, a lüktető mindenség. És az a kérdés, ki hordozza ezt a lábat, azaz kit hordoz ez a láb. És miért? És hova készül?
FRANZ Tudtam, hogy ez lesz belőle. Irigykedsz, mert én egy vörös hajú nőt láttam, te meg csak egy szőrös férfilábat, még ha az övét is.
JOSEF (*kétségbeesve*) Semmit sem értesz. Most nem arról van szó, hogy ki mit látott. Most az a kérdés, mi ez az egész. Az egész. A godosz. Én nem látom semmi értelmét. Én el szeretnék menni.
FRANZ Csak úgy odébbállnál? Mindazok után, amit együtt átéltünk.

Csend.

FRANZ Jól meggondoltad?
JOSEF Talán visszajönnék. De szabad elhatározásomból.
FRANZ Azt mondod, szabad elhatározásodból.

Franz hátratett kézzel, a nézőtér felé.

FRANZ Nem sok hiányzik, és ellepnek bennünket a patkányok, ő meg a szabad elhatározásról beszél. (*Josefhez fordul.*) Tudod, mi vagy te? Egy büdös disznó. Az vagy. (*Csend.*) Bebüdösítetted az egész szobát. Előjöttél

a kukák közül a kapualjból, ahol nyakon öntöttek gulyással. Pacallal. Idehoztalak, hogy higiénikus körülmények között dolgozhass. Mindent elviseltem. Először mindent bemocskoltál, bebüdösítettél, aztán fölzabáltad a szalámimat, aztán itt henteregtél az ágyamon, aztán bal lábbal keltél fel, házsártos voltál, mint egy vénasszony, elkezdtél filozofálni az álmoskönyveidből, és a végén még dezertálni akarsz. Te görény.

Franz fogja a kötelet, járkál körülötte, Josef forog a saját tengelye körül, Franzot követve, aki mindig a háta mögött van.

JOSEF Csak levegőzni akartam egy kicsit.
FRANZ Én meg üljek itt a te bűzödben. Én meg dolgozzak, tegyem tönkre az egészségem, a látásom, miközben te bebüdösítesz mindent, és sétafikálsz ki-be. Hát nem.

Franz hurkot vet Josef nyaka köré. Josef döbbenten, szörnyülködve tapogatja a kötelet. Mozdulni próbál, Franz meghúzza a kötelet, Josef más irányban próbálkozik, a kötél nem engedi. Josef mozdulatlanul áll, Franz az ágyhoz köti a kötél másik végét.

FRANZ Ennyit a szabad elhatározásról. You, lucky boy.

Bőröndöt és kosarat húz elő az ágy alól, a kosárból kivesz két kalapot és egy ostort. Az egyik kalapot Josef, a másikat a maga fejére teszi. Josef kezébe nyomja a bőröndöt, a kosarat meg a széket, karjára dobja a kabátot.

FRANZ (*csördít egyet*) Menni akartál, nem?

Meghúzza a kötelet, Josef elindul az asztal körül. A színpad szélén megállnak. Josef elesik.

FRANZ (*széles mozdulattal*) Ne beszéljünk többet róla.(*Megrántja a kötelet.*) Felállni. (*Szünet.*) Ha elesik, mindjárt elalszik. (*Megrántja a kötelet.* Állj fel, te disznó! Közelebb! (*Josef feláll, és háttal közeledik.*) Állj! (*Josef megáll.*) Fordulj! (*Josef megfordul.*) Nagyszerű. Mindenki itt van? Mindenki ide figyel? (*Josefet nézi, megrántja a kötelet, Josef felemeli a fejét.*) Énrám figyelj, te disznó! (*Josef ránéz.*) Ez az. (*Szájdezodort vesz elő a zsebéből, belefúj a szájába, zsebre vágja a desodort, krákog, köp, megint előveszi a dezodort, belefúj a szájába, majd visszarakja a zsebébe.*) Így. Mindenki ide figyel? (*Josefre néz, meghúzza a kötelet.*) Indulj! (*Josef elindul.*) Állj! (*Josef megáll.*) Mindenki készen áll? Na, mi van? Tán a falnak beszélek?

Rendben. Azazhogy... Tudom már, hol a bibi. Miért nem pihen meg soha. Próbáljuk csak megvilágítani. Jogában áll? Igen. Akkor nem akar. Logikus. És miért nem akar? Úgy gondolja, ha belátom, mennyire hajthatatlan, akkor megmásítom a döntésemet. Ez az ő nyomorult számítása. Mintha csak hordárra volna szükségem!... Úgy figyelem, mintha én volnék az ő helyében, és fordítva. Mintha nem a véletlen hozná másként. Mindenki megkapja a magáét. (*Megrántja a kötelet.*) Indulj, te disznó. (*Josef összeszedi a holmit, és elindul.*) Gyerünk. (*Elöl Franz, Josef utána.*) Ahelyett hogy kirúgnám, akarom mondani, ahelyett hogy egyszerűen kitenném a szűrét, és seggbe rúgnám, amilyen jó szívem van, elviszem Isten barmainak a vásárára, ott még talán kapok érte valamit. Az igazat megvallva, az ilyeneket nem lehet elzavarni. Legjobb volna az ilyet agyonütni.

Josef megdermed, keze lehull. Leoldja nyakáról a kötelet, és a földre dobja.

FRANZ Na, mi van?
JOSEF (*sírással küszködve*) Ez már több a soknál.
FRANZ Mi a több, hapsikám?
JOSEF Minden, minden. Te kész volnál megölni engem.
FRANZ Hiszen ez csak játék.
JOSEF Hányat felhúztak már a csillárra ilyen játék közben? A te segédleteddel. Hányan lettek öngyilkosok?
FRANZ Hagyjuk a történelmet.
JOSEF Nem szeretem az ilyen játékot.
FRANZ (*összeszedi a holmit, és bedugja az ágy alá*) Hát élj valóságos életet, ha ez a vágyad. De szebb az sem lesz.

Franz odamegy az ablakhoz, egy darabig távcsövez, aztán unottan leteszi.

JOSEF Látsz valamit?
FRANZ Semmit, de akkor sem adjuk fel.

Josef leül az ágyra.

FRANZ Most pedig feküdj le.
JOSEF Az előbb keltem fel.
FRANZ Feküdj le, azt mondtam. Eleget mászkáltál.
JOSEF Sokat kibírok.
FRANZ Ha fekszel, jobban tudok koncentrálni.
JOSEF Mire?
FRANZ Arra, odaát. Arra a söpredékre. A reakcióra.

JOSEF Minek a reakciójára.
FRANZ Csak nem kezded megint. Csak nem kezdesz megint lázadozni? Jó voltam hozzád, aztán a fejemre nőttél. Elfelejtetted, milyen büntetést kaptál a lázadásodért? Elfelejtetted, hogy csak egy karnyújtásnyira álltál a szakadéktól? Csak az ujjammal kellett volna pöccintenem, és lezuhansz, Gloucester. Elképesztő, hogy az ember milyen önfejű. Ez – itt – most – nem – játék. Világos? (*Josef bólint.*) Akkor feküdj le, ahogy mondtam.

Josef lefekszik, Franz odaviszi a széket, leül az ágy fejéhez. Kitölti a maradékot az üvegből, iszik egy kicsit és odakínálja Josefnek. Josef nemet int, Franz kiissza az italt. Franz a térdére helyezi a távcsőt. Egy ideig csend. Felhangzik az ária. Franz a széket feldöntve az ajtóhoz ront, Josef felkönyököl. Az ária elhallgat. Felsóhajtanak. Josef lefekszik, Franz visszaül hozzá, a távcső a térdén.

JOSEF Franz elvtárs, megengedné, hogy visszamenjek a kapualjba? Ott az én helyem. Elbújnék a kukák mögé, és szabad szemmel figyelném az ablakot.
FRANZ És testedzést folytatnál.
JOSEF Nem, becsszóra.
FRANZ Dehogyisnem, ismerlek én téged. Te sose hagyod abba. És megint elvernének. Meg ennéd a salátát. A higiénia nem éppen erős oldalad.
JOSEF De kérem, leöblítettem teával.
FRANZ Ezt már hallottuk. Apropó: édes volt a tea?
JOSEF Szacharinnal volt édesítve.
FRANZ Fúj.
JOSEF A huzat se zavarna.
FRANZ A gulyás sem?
JOSEF Az sem.
FRANZ Nem számít. Neked itt jobb.

Franz tör a kenyérbélből, a szájába veszi, és gyorsan majszolja, mint a hörcsög. Ezt párszor megismétli.

FRANZ (*magyarázkodva*) Mindig csak a belét eszem. Nem bírom elrágni a héját. Mindig beakad hátul.
JOSEF Persze, mert már rendes kenyeret sem tudnak sütni.
FRANZ Hátul alámennek a morzsák. Nehéz letisztítani.
JOSEF Hogyhogy hátul?
FRANZ Ahogy mondom, hátul.

JOSEF (*felkönyököl, lelkesen*) A protézised mögött? Hátul, a protézised mögött?
FRANZ Nem is a fülem mögött.
JOSEF Franz elvtárs, neked protézised van?

Franz vállat von, rágcsál tovább.

JOSEF Fog helyett igazi protézis?
FRANZ Igazi, igen. Hát aztán?
JOSEF És te a protéziseddel haraptál belém?
FRANZ Miért, más volt, mintha foggal haraptam volna? Még jobban fájt. A világ valóságos, és a harapás fáj.

Franz abbahagyja a rágcsálást, és odakötözi Josefet az ágytámlához. Josef nem ellenkezik.

FRANZ Ne haragudj, de nem szeretném, ha vérszemet kapnál e felfedezés után, mint az előbb, a rövidlátásom felfedezésekor. Ezért most megint durvább eszközökhöz kell folyamodnom. Ez már túl unalmas volna.
JOSEF Úgy megsajnáltalak pedig. Tudom, mi ez. Nekem is kihúzták már néhány fogam.
FRANZ Az enyémek maguktól kihullottak, szabad elhatározásukból.
JOSEF Azért, Franci, mert nem eszel salátát.
FRANZ Baszd meg a salátádat.
JOSEF Jó a skorbut ellen. Kolumbusz hajósainak mind kihullottak a fogaik, mire felfedezték Amerikát. Mert nem ettek salátát.
FRANZ Pont Amerikát kellett azoknak is felfedezniük. Megmaradt volna minden foguk, mi meg békében volnánk.

Szünet.

JOSEF És... nagyon fáj?
FRANZ A fogaimra gondolsz? Nem fájnak, mert nincsenek.
JOSEF Úgy gondolom, amikor harapsz. Akkor biztosan fáj.
FRANZ Csöppet sem. Csak pohár legyen mindig az embernél. Utazás közben kellemetlen.

Csend.

JOSEF Neki nincs foga, és nekem fáj a harapása. Félig vak, és én vagyok megkötözve. Abszurdum.

Franz összegyúrja a kenyérbelet, a szájába veszi és csócsálja. Josef igazít a kötelékén, kényelmesebben elhelyezkedik, lehunyja a szemét. Hirtelen kinyílik az ajtó. Belép Felicita.

FELICITA Mi ez a lárma megint?
FRANZ Nem lármáztunk, most tényleg nem.
JOSEF Becsület szavamra. Már rég nem lármázunk.
FELICITA Akkor ki ébresztett fel engem?
JOSEF Talán csak képzelődött, asszonyom.
FRANZ Talán csak eszébe jutott valami.

Felicita meglátja Josefet.

FELICITA Ez meg miért van megkötözve?
FRANZ Mert így kell lennie.
FELICITA (*Josefhez*) Maga szerint is így kell lennie?
FRANZ Ő kérte így.
FELICITA (*Josefhez*) Maga kérte így?
FRANZ Ez jó az ízületi bántalmakra. Kigyógyítja az ízületeket.
FELICITA Kérem, ez engem nem érdekel. Én csak békességet akarok. Csendet és nyugalmat. Allergiában szenvedek, ha tudják, mi az.
JOSEF Ó, hogyne. Mi jól ismerjük a betegségeket.
FRANZ És a könyörületet.
FELICITA Helyes. Nekem azonban nincs szükségem könyörületre. Én csak békességet akarok. Mert ha nincs béke, akkor jöjjön a háború. Pace suspecta tutius bellum.
FRANZ Mit mondott? Ez aztán több a soknál.
JOSEF Mit mondott? Ez aztán több a soknál.
FRANZ A mi türelmünknek is van határa.
JOSEF Mit képzel?
FRANZ Ismételje el, amit mondott.
FELICITA Papa, pater, patrum, peperit papissa papellum.
FRANZ (*ünnepélyesen*) Elvtársnő, hogy világosan lássa a dolgot: mi itt dolgozunk. Mi szolgálati ügyben vagyunk itt.
FELICITA Ha dolgoznak, akkor ne lármázzanak. Amikor kivették ezt a szobát, azt mondták nekem, hogy ez veszélyes, de csendes munka.
JOSEF Így is van.
FRANZ Miért vitatkozik az elvtársnő? Miért vitatkozik a hivatalos közeggel?
JOSEF Franci, kérlek, ne izgasd föl magad. Megint lüktetni fog a halántékod.

FELICITA Miért kiabál, ha egyszer lüktet tőle a halántéka?
FRANZ (*kezében a távcsővel elindul Felicita felé*) Mi itt dolgozunk, elvtársnő, és olyan hangosan dolgozunk, ahogy akarunk.
FELICITA De nem az én lakásomban.
JOSEF Mutasd meg neki az igazolványodat, Franz, mutasd meg az igazolványodat.

Franz kotorászik a kabátjában, keresi az igazolványt, akadályozza a távcső, nem tudja, hova tegye. Nem találja az igazolványt, kézen fogja Felicitát, ki karja tuszkolni, de Felicita ellenáll.

FELICITA Engem ne lökdössön... Az én nevem Felicita... Ne lökdössön az elvtárs.

Franz eltuszkolja az ajtóig, Felicita megkapaszkodik az ajtófélfában. Kinyúl az ajtón, előkap egy söprűt, és ráüt Franz kezére, mire az elejti a távcsőt. Josef közben megpróbál megszabadulni a kötelékeitől, hogy Franz segítségére siessen. Csend lesz.

FRANZ Elvtársnő, maga kiütötte a kezemből a távcsőt.
JOSEF Miért tette? Most majd megharapja magát.
FELICITA Azt próbálja meg.

Franz egy ideig tétovázik, támadjon-e, vagy vonuljon vissza, aztán az ágyhoz fut, és kihúzza alóla a bőröndöt. Kinyitja, és elővesz egy revolvert. Kezében a fegyverrel tart Felicita felé a beállt csendben.

FRANZ Az elvtársnő rátámadott egy hivatalos közegre. Remélem, tisztában van a következményekkel.
FELICITA Remélem, uram, tisztában van az okokkal. Causa, causalis, causalitas.

Franz Felicitára szögezi a pisztolyt, ez suhint a söprűjével, és kiveri a fegyvert Franz kezéből. Feszülten, harcias testtartásban merednek egymásra. Franz a pisztoly felé mozdul, hogy felvegye, Felicita követi mozdulatát. Ez néhányszor megismétlődik. Franz feladja, és kiegyenesedik.

JOSEF Ilyenek a filozófusok, ha söprűt kapnak a kezükbe.
FRANZ (*kétségbeesetten fordul Josefhez, a karját dajkálja*) Láttad, mit művelt? Te vagy a tanúm.
JOSEF Miért megint én?

Felicita megmozdítja a söprűt.

FRANZ (*méltósággal*) rendben van, elvtársnő. Nem bánom. De ez többé ne forduljon elő.
FELICITA Nem fordul elő, ha nem fognak lármázni.
JOSEF Nem fogunk lármázni, csendben fogunk dolgozni.
FELICITA Majd meglátjuk. (*Távozik, az ajtóban megáll.*) O miseras hominum mentes!

Sietve távozik, bevágja az ajtót. Franz leül az ágyra, Josef lábához.

JOSEF Ugye, Franz, mindig van valami, ami azt sugallja, hogy létezünk.

Franz nem válaszol.

JOSEF Elég kutyául állunk, nem? (*Franz nem válaszol, kis idő múlva együttérzéssel.*) Nagyon fáj?
FRANZ Nekem a te meghunyászkodásod fáj. A kompromisszum, amit az előbb kötöttél.
JOSEF A megkötözött ember mindig hajlik a kompromisszumra. De egy idő után kiderül, hogy történelmi kompromisszumról volt szó.
FRANZ Ezért vernek el mindig téged.
JOSEF Most nem vertek el.
FRANZ Mit akarsz ezzel mondani?
JOSEF Semmit. Nekem ennyi elég.
FRANZ Mást nem is érdemelsz.

Csend.

FRANZ Mondd, Josef, visszajönnek még egyszer azok a régi szép idők?
JOSEF Vissza. És sokkal szebb idők jönnek. Csak ki kell tartani. Az ember gyorsan emelkedik, és magasra tör.

Csend.

FRANZ Minél tovább töröm fejem, annál inkább biztos vagyok benne, hogy igazad van... (*Kioldja Josef kötelét.*) Nézd már meg, mit csinál Godowski.

Josef mozgatja elgémberedett tagjait, fogja a messzelátót, odamegy az ablakhoz, és egy ideig figyeli a szembenső lakást.

JOSEF Azt hiszem, elaludt.
FRANZ Csak aludjon. A mi eszünkön nem fog túljárni. Előbb vagy utóbb minden kiderül. (*Szünet.*) Most pedig segíts levenni a csizmámat. A világ valóságos, és a csizma valóságosan tör.
JOSEF Mert.
FRANZ És.

Josef a combja közé kapja Franz lábát, húzza a csizmát, Franz Josef fenekének feszíti a lábát.

JOSEF Mert.
FRANZ És.

Josef elhemperedik, kezében a csizmával. Mindketten felsóhajtanak. Josef feláll, és odaül Franzhoz az ágyra. Franz sötét szemüveget tesz fel, Josef szeméhez emeli a távcsőt. Mindketten a nézőteret nézik.

FRANZ Egyet jegyezz meg: senki sem veheti el tőlünk, amit végigéltünk, a nyomozást.

Mindketten kenyérbelet tépkednek, a szájukba veszik, állkapcsuk sebesen mozog. Ugyanabban a pillanatban, egyszerre hagyják abba.

JOSEF Csak kenyérre fussa mindig.
FRANZ Kenyérre mindig futja.

Megint szájukba vesznek egy kis kenyérbelet, és rágják. Megint egyszerre hagyják abba.

JOSEF Nem gondolod, hogy ez az ügy valóban veszített a jelentőségéből?
FRANZ Még nem eléggé. (*Szünet.*) Amíg forog ez a kurva föld.

Egyszerre kenyér a szájba, sebes rágcsálás. Abbahagyják.

JOSEF Húzzam le a másik csizmádat is?

Csend.

FRANZ Nem kell. (*Szünet.*) És ezt sem kellett volna.

Mozdulatlanná merevednek.

(Vége)

Gállos Orsolya fordítása